

Us puc ben assegurar que el dia 24 de juliol del 2004 per la tarda, va fer calor. Molta calor. Puntualment a les sis, arribo a Cabacés i em trobo amb en Joan Llecha que avui fa d'amfitrió. Ens saludem, pugem pel Carrer Major i anem comentant la jugada, el temps, em mostra portalades, detalls, dites i ho fa d'aquella manera que ho fan qui estimen les coses sovint, massa sovint catalogades com a inútils o bajanades. Poc a poc, arribem a casa del Sr. Joan Vall.

El Sr. Joan Vall i Masip, un noieta nascut el 21 d'abril de 1923 a Cabacés, ens espera jo diria que, per la seva rebuda càlida i sincera, amb emoció, fins i tot s'ha mudat per l'ocasió, una gran ocasió: ens vol explicar com ha anat creixent la seva estima per aquest raconet de món que l'ha acollit i ha donat sentit a la seva vida no sempre fàcil però això sí sempre vida. Ens saludem, ens convida a seure a l'entorn d'una taula que s'endevina preparada pera les grans ocasions.

- Com és que us dieu Joan?

- ...Uy uy uy!!! Això be de lluny... sóc el sisè o setè Joan de la família, ara però amb la Rosa, la meva filla, ja no es continuarà”.

Un cop dit això, la xerrada ja és fàcil, ho fa fàcil, però seguim el guió per no perdre el fil. Si el deixéssim parlar, encara fórem al pati de les escoles... “... als sis anys, vaig començar a anar a l'escola i als nou, ja era el primer de classe (ens diu amb un legítim orgull) i als dotze anys vaig fer tres cursos de batxillerat en un de sol... després la guerra m'apartà dels estudis.

Ens diu: “Al matí, a les vuit entràvem fins les onze i a la tarda de les dos a les quatre. El meu fort era la gramàtica. L'endemà de la Festa Major del 36, vam estrenar les Escoles... Quan

sortíem d'estudi al matí, corríem per fer gana, els nois han de córrer i saltar, per la tarda quan sortíem, ajudàvem a casa a pasturar les bèsties o el que era menester. El meu avi, el pare de la mare, m'explicava contes per la nit vora el foc a terra. Recorda emocionat al seu mestre: "Es deia Miquel Rogé Sas i era de Margalef però es va casar a Cabacés . Teníem un llibre que es deia TERRA CATALANA en el que deia que la capital del Priorat era Poboleda...". "Els nois jugàvem al flendit, a la cluca, als catius, a la pareteta, a fer rodanxes i les noies a rodones cantades i cises d'elles.... quan s'encenien les llums del carrer era l'hora d'anar cap a casa".

- Com era un bateig? (en fer aquesta pregunta, la cara del Sr. Joan, pren un aire de veneració).
- " Al poble, hi havia una senyora que no només li hauríem de dedicar un carrer sinó dos o tres. Es deia Sebastiana (Sebastiana Vellvé i Peris), ens ajudava a nàixer, ens portava a batejar i ho preparava tot en el moment del traspàs. Quan una dona anava de part, ella ho feia tot, ho preparava tot, ho endreçava tot, fins i tot portava a la mare a l'església després que l'infant era batejat, i així acabava la seva feina per la qual només cobrava el que dèiem PAGAR LO DAVANTAL, que vol dir que es pagava el que cadascun bonament podia. Quan sortia la comitiva de casa, tocava la campana grossa, la Santa Maria, però al poble dèiem: toca la Senyora (la petita es diu Bàrbara). En sortir de l'Església, es tiraven BATIALLES (caramels, avellanes, ametlles, algun diner...) així tots participaven de la festa. També teníem un toc que es deia dels PERDUTS que es tocava a les nou de la nit per tal de que si algú no havia arribat a casa i es feia fosc el so de la campana li fes de referència.
- I per la primera Comunió? Us fèieu un traje?
- Al poble, hi havia un senyor que feia de sastre, era un bohemí, era de Barcelona però un bon dia va decidir venir a viure a Cabacés. Li dèiem el PIULA encara que el seu nom era Josep Ferré de ca l'Espardenyer, vivia al Tossal que després aquesta casa la va comprar el Sr. Montagut per viure-hi i posar el seu museu de pintura. El Piula, era un desastre, sempre anava malfarjat, era a més músic, compositor, guitarrista, pianista, actor, autor... i tenia una original manera de prendre les mides: ho feia a pams i sense apuntar res deia "ja està" i sense més et feia un traje que t'anava com pintat. Després de la Missa, es feia un bon dinar "amb gall" i tot fet a casa.
- Que fèieu un diumenge o en una festa?.
- Anàvem a Missa i abans es feia el Rosari de l'Aurora i feien el recorregut al inrevés que es fa avui doncs com que hi havia alguna costa, els homes podien veure el turmell de les dones... també es feia cine, s'anava al cafè i, si era festa a un dels pobles veïns, hi anàvem a ballar, ens coneixíem tots. Si era una festa gran es notava perquè pels carrers hi havia animals ben guarnits que venien dels pobles de l'entorn. També anàvem a ballar als pobles del costat.
- A peu?
- Amb el que podíem, un dia érem a la Vilella Baixa i al mig del ball, fan un toc d'atenció TARARIIIIIIIIIIIIII "Qui hagi trobat un pedal dels de Cabacés que ho faci saber..." vam riure de l'acudit i de la normalitat amb què passaven aquestes coses. Per anar a la Figuera, estàvem cinc quarts d'hora (es dir, cinc quarts d'anar, cinc de tornar més la ballaruga...). Amb la que seria la meva dona, la Maria, no ens aveníem gaire ballant. Jo anava a casa d'ella i deia: Que hi ha la Maria? Ella baixava i li deia: T'he vingut a veure. Ah, molt bé.

- I ja està?
- Sí. Un dia, portava un mocador al coll i li vaig prendre, llavors quan hi anava, em deia: I el mocador? Jo li feia: Quin mocador?.... I això era el nostre festeig. Fins que vaig anar a fer el servei militar a Barcelona al quartel de Jaume I, a intendència, i allí ens vàiem més. Vam festejar des dels disset anys fins als vint i tres, ens vam casar l'any 1947 a la Figuera, i de viatge de nuvis vam anar a Barcelona i a Montserrat.

La conversa, realment es sucosa i re-viscuda, el Sr. Joan ho adorna amb gests de les mans, del cap i amb uns silencis realment envejables.

- Vaig agafar una llaga d'estómac i vaig haver de deixar la terra, però jo ja tenia estudis de delineant ... I ens comença a explicar com va treure les oposicions a l'Ajuntament de Valls quan tenia 28 anys, quin va ser el seu primer treball encara estant a Cabacés: un projecte per a un molí de moldre gra a Cornudella, un altre que era una granja pel Bisbe de Tortosa "ja que en aquell temps hi havia gana i el Sr. Bisbe volia donar menjar als seminaristes, el dia que el vaig portar a Tortosa, em van dir que aquell dia no em podia rebre, ja que hi havia el Franco inaugurant el monument als caiguts a la Batalla de l'Ebre, vaig tornar-hi un altre dia i com que sabia que era pagès, em va demanar un projecte per una finca que el Bisbat tenia prop de Xerta".

Conversar amb el Sr. Joan, es un veritable plaer. No us esteu de demanar-li, si el trobeu pel carrer, que us canti la Cançó del Gat Senyor que era un Senyor...

- Quines festes fèieu, durant l'any
- Al gener, Sant Antoni, benedicció dels animals al Sitjar i després del crit de "Visca Sant Antoni" corriem pel poble, vaig fer un dibuix de com calia posar els animals per tal de que no es molestessin els uns als altres i es pogués sortir millor (i sense cap peresa, ens ho dibuixa). Després Sant Sebastià, rosari a l'ermita. Per Setmana Santa es començava amb els Carnavals. El diumenge de Rams, portàvem ram de marfull florit, donat que al terme hi ha poc llorer, qui portava el ram de marfull més gros era com un orgull... Fèiem el Setmanari i també amb els carraus, anàvem a matar Jueus i amb bastons picant a terra. Al campanar hi havia unes matraques que es van cremar a la guerra així com l'orgue. Mesos abans, s'agafava una torreta i s'hi sembraven faves, panís, blat i es posava al celler tapat amb una portadora i es feien unes cabelleres com fil d'or per engalanar el Monument. Divendres Sant al matí, es feia una processó amb el penitent amb caputxa i unes cadenes, el Sant Crist Gros, el portava un home sol també es feien unes creus picades a la paret del cingle. Dissabte Sant, s'anava a Tivissa a buscar els sants Olis i a les deu, tocaven les campanes i es tiraven tres barrinades. Diumenge de Pasqua, s'anava a buscar la mona ja sigui feta a casa d'ous o bé feta al forn i es menjava per famílies el Dilluns de Pasqua.
- Quina festa teníeu més?
- Per Sant Roc, s'anava a l'ermita. Un dels meus avantpassats, el pare de la meva mare va ser el darrer ermità, no que fes vida d'ermità sinó que tenia cura d'ella. Recordo al PONET era el Captiri (qui recull durant l'any almoïna pel poble), aquest senyor, que era l'ermità, recollia diners el dia de la festa i després amagat darrera l'ermita l'anava tirant sense que el veiéssim i era la nostra manera de divertir-nos. Un any, anàvem cap a la Foia i hi havia molta seca, abans d'arribar-hi, un va amorrar a St. Isidro al riu i li va dir que, si no plovia, faria cap baix al barranc, en arribar a l'ermita va fer un ram: La pregària fou escoltada: va fer un aiguat.... Per Sant Gregori, es feia com un concurs d'aufàbigues i els quatre que la feien més grossa, tenien l'honor de posar-la a la

“peanya” per fer la processó i en donaven un brotets a tothom. Els dies de Festa grossa, es passava pel poble un senyor que en dèiem Llevant de Taula (Majoral) i portava LES PAUS era una manera de recollir diners.

- No sé quan, heu parlat de molins.
- Sí, al terme en teníem set: el molí de l’Estudiant, el molí Vell, el molí Esterion, el molí d’en Vall, el molí Nou, aquest tenia dues rodes, i el Molinet que era de guix. Tenien molta feina, ja que hi venien gent de aquests pobles i molts de les Garrigues.
- Per Nadal, fèieu cagar el tió?
- Per Nadal, menjàvem gall caldós i abans de dinar fèiem cagar el tió (i ens explica com era el seu tió, l’encenien per les dues bandes, i una mica més aixecat del darrera...ens en fa un dibuix).
- Cantàveu alguna cançó?
- Una mica llarga:
Pare Nostre del Tió / bon Nadal que Déu ens do / ara venen festes / festes glorioses / dones curioses / renteu els plats / renteu-los bé / que Nadal ja ve / també venen bous i vaques i gallines amb sabates / i gallinons amb sabatons / el vicari fa torrons / la guineu els ha tastat / diu que són un poc salats / Marieta posa-hi sucre / que seran un poc millor / torrons d’avellana, torrons de pinyó / caga tió / si no et donaré un cop de bastó / pixa vi blanc i caga torró.
- En sortir de la Missa del Gall, menjàvem a la mateixa plaça Pa i Llonganissa (i com si hi fos, ens explica les bromes que feien els grans quan mesuraven el pam que tocava a cada un, sempre en queien dos dits més) també anàvem a mirar els Pessebres per les cases. El que si era una festassa era la matança del porc. Tota la família anava en dansa, “fèiem llangonissa bona, gerreta d’oli...”
- Vostè recorda haver vist la gent amb barretina?
- Naltros en dèiem CAXUTXA era com una bossa llarga i s’anava caragolant i acabava com amb una visera al davant, dins hi podies trobar de tot: un ou, xocolata... i per mudar una d’igual però més nova. Les dones grans portaven un mocador al cap i aquestes sabates llargues, que ara són de moda, elles ja les portaven...

Fa estona que anem parlant de moltes coses i ja la conversa va baixant de to i anem espigolant aquells detalls que al seu moment ens han passat per alt.

- Per Corpus?
- Oh!! Fèiem set o vuit altars tots guarnits amb heura, que anàvem a buscar pel terme. Al poble teníem dues bandes la Wagneriana que era la millor, (per recordar quants hi anaven, dibuixa una foto...) hi anaven de divuit a vint, el meu pare tocava el clarinet i el requinto, i jo també. També teníem i encara tenim una festa que en pocs llocs es conserva: Sant Nicolau (desembre) s’anava pels carrers amb un cistell i cantant una cançó, la gent ens hi tirava “fato”, després amb el que es recollia anàvem a fer un berenar, aquell dia les dones calia que amaguessin les gallines ja que la que atrapàvem era nostra com diu la cançó (una llarguíssima cançó de la que ens en ofereix dues o tres estrofes). Portàvem un sabre de fusta a la cintura. El mateix es feia per la festa de la Cibadera (quart dimecres de Quaresma) però en lloc de repartir-ho, ens ho repartíem hi ho preniem cap a casa.

CANÇÓ DE SANT NICOLAU.

Feu-nos bé senyora
Feu-nos bé, si us plau,
que venim de Roma
de portar corona
de sant Nicolau.

La llumenera,
la palla a l'era,
la clau al pany,
panses i figues
ens baixaran.

Amolleu vellanes,
amolleu confits,
naltros que som pobres,
valtros que sou rics.

Si no mos en dau
de fesols i cansalada,
si no mos en dau,
per l'escala avall caigau.

Amagueu gallines
dones del carrer,
amagueu gallines
que la tropa ve.

- Sr. Joan, com us ho fèieu quan un es posava malalt?
- Al poble, hi havia dones que sabien curar, encara n'hi ha. La meva padrina, tenia el rebost ple d'herbes i d'ungüents. Si no podies dormir una tasseteta de cascall... i a dormir. Al meu padrí un constipat no li durava res, es feia un xarop de caps de fulles de pi escarrasser, caps de romer, gitam tot ben bullit fent un aigua ben negra i demà fora constipat. Per les clivelles, es posava... i ens comença a parlar de remeis per les cremades, d'aigua timolada, d'aigua d'esparnellac, d'aigua de roses de les excel·lències del mandrubí, de l'oli de trementina (ens explica com el feien), de l'espígol pels mosquits.... Un cop, em vaig clavar una aresta de boba a l'unghla del dit i es va infectar fins al punt que m'havien de tallar el braç doncs s'havia gangrenat. Va venir la mare de la Lourdes de cal... i va mirar-me i em va dir "Si no tens res...", em va fer una empasta de mandrubí i poc a poc va marxar la gangrena i ja veus....

Damunt la taula, el Sr. Joan ens ensenya dues llibretes "en net", una és l'índex i l'altra el volum 24è dels seus records, dites, llocs, tot el que ha sigut la seva vida en aquest racó de món on, tot i viure molts anys a Valls, el seu pensament sempre ha estat a Cabacés.

- Recordo quan al poble només hi havia tres ràdios, saps com es fa per saber quin hora és per la nit? Doncs mira només cal que et fixis en el Camí de St. Jaume i.... el mateix passa amb l'horari Astronòmic només cal fer una regla de tres i llavors....

Arribats a aquest punt ja només resta dir A REVEURE I GRÀCIES, MOLTES GRÀCIES SR. JOAN PER SER-HI.

